

РОЗДІЛ V. АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ФІНАНСОВЕ ПРАВО

УДК 342.340.113 (447)

ТЕРМІНОЛОГІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕНОСТІ СУМІЖНОГО ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО РЯДУ

Коломоець Т.О., д.ю.н, професор, Заслужений юрист України

Запорізький національний університет

У статті в систематизованому вигляді аналізуються доктринальні підходи до розуміння адміністративного процесу, його змістовного наповнення, формулюються пропозиції щодо визначеності у використанні термінології.

Ключові слова: адміністративний процес, концепція, адміністративне провадження, зміст, адміністративна процедура.

Коломоєц Т.А. ТЕРМИНОЛОГИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРОЦЕССА: ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СМЕЖНОГО ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОГО РЯДА / Запорожский национальный университет, Украина

В статье в систематизированном виде анализируются доктринальные подходы к пониманию административного процесса, его содержательного наполнения, формулируются предложения по определенности в использовании терминологии.

Ключевые слова: административный процесс, концепция, административное производство, содержание, административная процедура.

Kolomoets T.O. THE TERMINOLOGY OF THE ADMINISTRATIVE PROCESS: THE PROBLEM OF DETERMINING THE NUMBER OF ADJACENT TERMINOLOGY / Zaporizhzhya national university, Ukraine

In an article in a systematic way analysis of doctrinal approaches to understand the administrative process, its informative content, formulate proposals for certainty in the use of terminology.

Key words: administrative process, concept, administrative proceeding, maintenance, administrative procedure.

В умовах докорінного перегляду змісту, призначення адміністративного права як галузі національного права, оновлення вітчизняного адміністративного законодавства та зміни орієнтирів у вивченні навчальної дисципліни «Адміністративне право України» все частіше на порядок денний «виходить» питання визначеності у використанні правової, зокрема адміністративно-правової термінології. Поліструктурний зміст адміністративного права обумовлює існування змістовного, багатоманітного термінологічного ряду із поєднанням базових (таких, які існують вже протягом досить тривалого часу) і новітніх (які почали використовуватися лише останнім часом з урахуванням потреб сьогодення) термінів. Одним із т.з. «традиційних» адміністративно-правових термінів був і залишається до цього часу термін «адміністративний процес». Варто одразу зазначити, що в адміністративно-правовій науці ніколи не було єдності поглядів вчених-адміністративістів ні щодо змістовного наповнення цього терміна, ні щодо співвідношення із суміжними правовими поняттями. Ситуація пояснюється багатьма чинниками, серед яких можна визначити і т.з. «не традиційність» адміністративного процесу в порівнянні з іншими різновидами юридичного процесу (вперше цю ознаку виділив В. Горшенев), і відсутність його нормативного легального фіксування, що і було підходом для наукового пошуку оптимального визначення, і ряд інших. Саме специфічна сфера «процесуального обслуговування», багато в чому, і сприяла появі розмаїття підходів доктринального розуміння адміністративного процесу. Такий стан справ спостерігається і на сьогоднішній день, істотно ускладнюючи нормопроектну роботу, оскільки суміжний термінологічний ряд істотно збільшився кількісно, у т.ч. і за рахунок запозичення зарубіжної адміністративно-правової термінології. І вже нагальним є виокремлення адміністративного процесу не тільки від проваджень, стадій, етапів, процесуальних дій, а й від адміністративної процедури, адміністративної послуги. Питання визначеності термінології набуває актуальності в контексті вдосконалення нормативних засад адміністративного судочинства, розробки й активного громадського обговорення проектів кодифікованих актів, які передбачатимуть

засади адміністративно-деліктного провадження, а також адміністративно-процедурної діяльності. Саме тому визначеність у використанні термінології, її змістовному наповненні сприятиме не тільки уніфікації доктринальних положень, а й слугуватиме важливим підґрунтям для нормо проектної, а пізніше – і правозастосовної діяльності. Саме тому доречним є з'ясування реального змісту терміна «адміністративний процес», ступеня адекватності його назви реальним вимогам часу і формулюванням пропозицій щодо доречності використання (можливо з певним коригуванням) як в адміністративно-правових наукових дослідженнях, так і в нормотворчій діяльності, що і є метою статті.

Узагальнений аналіз наявної літератури дозволяє стверджувати, що термін «адміністративний процес» є т.з. «проблемним». У різні історичні періоди не існувало загальноприйнятого визначення адміністративного процесу. Можна вести мову про: виокремлення т.з. «широкого» і «вузького» розуміння адміністративного процесу (більшість наукових робіт вчених-адміністративістів до 90-х рр. ХХІ ст.), коли «вузьке» розуміння адміністративного процесу ототожнювалося з провадженням у справах про адміністративні правопорушення, а «широке» – із сукупністю різновидів адміністративних проваджень щодо розгляду індивідуально-конкретних адміністративних справ (наприклад, роботи О. Якуби, Ю. Битяка, В. Зуй, Л. Ковалюк, В. Шкарупи, Н. Саліщевої та ін.). У подальшому спостерігалася певна модифікація відповідного підходу до розуміння адміністративного процесу, що ознаменувалося появою т.з. «управлінської» та «юрисдикційної» концепції адміністративного процесу. Так, зокрема, Н. Саліщева та її послідовники ще в 60-80 рр. ХХ століття виробили певні наукові постулати, які й сформували своєрідну основу «юрисдикційної концепції», а саме: а) адміністративний процес представляв собою особливий вид виконавчої та розпорядчої діяльності, пов'язаний із можливістю реалізувати в примусовому порядку положення відповідних адміністративно-правових актів, які визначають права і обов'язки учасників майбутнього адміністративного правовідношення; б) ототожнення понять «адміністративного процесу», «цивільного процесу», «кримінального процесу» (процес є способом забезпечення обов'язковості норм матеріального права і застосування заходів впливу по відношенню до осіб, які порушують правові норми); в) оперуючи поняттями «процес» і «провадження», у них, на жаль, вкладається прямо протилежне розуміння (адміністративне провадження розглядається як явище набагато ширше, ніж адміністративний процес); г) адміністративно-процесуальні норми покликані регулювати лише розгляд спорів та застосування заходів примусу державними органами, решту ж відносин регулюють матеріальні норми [1, 186-190; 19-24]. Хоча і Н.Г. Саліщева з часом дещо переглянула своє бачення адміністративного процесу й дійшла висновку, що останній є сукупністю самостійних видів процесуальної діяльності, зумовлених специфікою адміністративно-правових відносин. Однією із сторін таких відносин завжди виступає орган (посадова особа), що має публічно-владні повноваження. Всі види адміністративно-процесуальних відносин між органами публічної влади та їх посадовими особами, з одного боку, і не підпорядкованими їм фізичними, юридичними особами – з іншого, вчена розподіляє на кілька груп [2, 222; 221-232].

У свою чергу В.Д. Сорокін виділив основні положення «управлінської концепції», зокрема такі як: а) адміністративний процес – це юридична форма реалізації виконавчої влади (він має яскраво виражену юридично управлінську природу); б) адміністративний процес динамічний, отже він реалізується органами виконавчої влади всіх рівнів, а у випадках, передбачених законом, й іншими суб'єктами (наприклад, судьями); в) адміністративний процес – діяльність не тільки державно-владна, а й юридична; г) адміністративний процес об'єктивно потребує «власного» регулювання, що забезпечується за допомогою адміністративно-процесуальних норм; він забезпечує реалізацію й ряду інших галузей матеріального права – цивільного, фінансового, трудового, сімейного, земельного тощо; д) адміністративний процес – це не тільки врегульований правом порядок здійснення певних процедур виконавчої влади по правовому вирішенню широкого спектра індивідуально-конкретних справ у сфері державного управління, а й така діяльність, під час реалізації якої виникають численні правові відносини, які регулюються адміністративно-процесуальними нормами й набувають у зв'язку з цим характеру адміністративно-процесуальних відносин [3, 197-203].

Достатньо тривалий час мало місце групування вчених-адміністративістів навколо цих двох концепцій із намаганням обґрунтувати дієвість однієї та спростувати доцільність виділення іншої. Завдяки певному дещо «звуженому» підходу до розуміння адміністративного процесу в

рамках «юрисдикційної» концепції й залишення поза узагальнюючим терміном решти т.з. неюрисдикційних проваджень більшість вчених-адміністративістів підтримували «управлінський» підхід до адміністративного процесу. Так, наприклад, В. Колпаков підкреслює, «що саме широке розуміння адміністративного процесу відповідає сучасним нормам розвитку правової науки і втіленим у Концепції адміністративної реформи принципам трансформації державного управління в дієвий інструмент реалізації громадянами своїх прав і свобод, інструмент захисту людини від неправомірних дій і адміністративних актів з боку органів управління і їхніх службовців» [4, 363]. На підставі чого пропонувалося виділяти специфічні ознаки адміністративного процесу, серед яких:

- адміністративний процес пов'язаний із державним управлінням, його правовими формами;
- зв'язок з матеріальними нормами адміністративного права;
- це діяльність, у результаті якої виникають суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративно-процесуального права [5, 236].

Звертаючи увагу на тривале превалювання адміністративної складової (за суб'єктом розгляду адміністративної справи) в адміністративному процесі, цілком виправданим можна було б вважати існування т.з. «управлінської» та «юрисдикційної» концепцій розуміння адміністративного процесу. Проте із запровадженням адміністративної юстиції, а, відповідно, і адміністративного судочинства, назріла нагальна потреба в кардинальному переході до нових орієнтирів визначення адміністративного процесу та його змістовного наповнення. Реальністю стає існування судового адміністративного (подібного до кримінального, цивільного) процесу і власне адміністративного (позасудового) процесу. Так, наприклад, С. Ківалов та Л. Біла-Тіунова на підставі аналізу наявних наукових джерел та враховуючи нормативне визначення адміністративного процесу, закріплення в ст.3 КАС України, пропонують розглядати адміністративний судовий процес (саме в такому формулюванні) як сукупність взаємопов'язаних правових форм діяльності адміністративного суду та інших суб'єктів щодо здійснення правосуддя в адміністративних справах, врегульованих адміністративно-процесуальними нормами [6, 13-14]. Достатньо цікаве визначення, при цьому воно є дещо «розширеним» у порівнянні із нормативним визначенням, де зафіксоване як «правовідносини, які складаються під час здійснення адміністративного судочинства» (ст.3 КАС України). Визначення, запропоноване С. Ківаловим і Л. Білою-Тіуновою, є демонстрацією прихильності його авторів до т.з. «широкого» розуміння судового адміністративного процесу, коли відповідним визначенням охоплюється діяльність судів та інших органів щодо розгляду справ, здійснення правосуддя в адміністративних справах, а не обмежується відповідна діяльність лише адміністративним судочинством. Натомість т.з. «вужьке» розуміння адміністративного судового процесу пов'язується лише із адміністративним судочинством, абсолютно збігається із нормативним його визначенням. Для більшості наявних новітніх джерел характерним є все ж таки розгляд в якості адміністративного процесу адміністративного судочинства. Так, наприклад, В. Бевзенко, А. Комзюк, Р. Мельник пропонують розглядати адміністративний процес виключно як адміністративне судочинство [7, 53]. Не заперечуючи категорично проти того, що певний регіональний елемент у підході до нового визначення адміністративного процесу в т.ч. й із урахуванням адміністративного судочинства є, у той же час остаточно підтримати вчених-адміністративістів щодо такого отожднення не можна. А як бути із судовим розглядом справ про адміністративні правопорушення? Не можна по аналогії із цивільним, кримінальним процесом підходити дещо спрощено до пошуку адекватної назви та з'ясування реального змісту адміністративного процесу. У разі використання назви «адміністративний процес» і наповнення її змістовною характеристикою – «адміністративним судочинством» – відбувається поява неузгодженості назви і змісту («несудова назва і судовий зміст»). Підтримуючи прихильників судової процесуальної правової теорії (Н. Полянського, М. Строговича, В. Савіцького, С. Ківалова та ін.), варто зробити певне коригування назви, а саме «адміністративний» (у розумінні сфери) «судовий» (у розумінні суб'єкта розгляду) «процес» й у визначенні передбачити, що це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність судів щодо здійснення правосуддя в адміністративних справах. Це дозволить досягти певним чином узгодження назви і змісту.

У той же час незрозумілим є підхід законодавця до адміністративно-деліктного провадження, яке передбачається зафіксувати в новому кодифікованому адміністративно-деліктному акті. Робота над розробкою останнього триває вже тривалий час, на громадське обговорення періодично виносяться чергові зразки проектної роботи. Узагальнюючи наявні проекти, можна зазначити, що і до цього часу остаточно невизначеним залишається питання – хто ж буде уповноваженим суб'єктом розгляду адміністративно-деліктних справ, оскільки в різних проектах це питання пропонується врегулювати по-різному. Якщо справи про адміністративні правопорушення будуть розглядати лише суди, тоді вищезазначена пропозиція щодо розуміння адміністративного судового процесу є цілком прийнятною і навіть можна було б відійти від уточнення й розуміти адміністративний саме як судовий процес. Якщо ж справи будуть розглядати поряд із судами й адміністративні органи (пропонується істотно скоротити їх чисельність, однак залишити для збереження спеціалізації та оперативності розгляду), тоді уточнення, що процес – це діяльність судів у сфері, що регулюється адміністративно-правовими нормами, є обов'язковою, а діяльність несудових органів – це вже адміністративний процес. Така ситуація істотно ускладнює термінологічний ряд, процес використання термінології, сприятиме появі плутанини. Окрім того, не варто забувати і про діяльність адміністративних органів, не пов'язану із здійсненням правосуддя в адміністративних справах. Така діяльність, хоча і пов'язана із певними діями, які передбачають послідовність, тривалість у часі, однак вона не пов'язана саме із правосуддям, саме тому розглядати її в якості аналогу вищезазначеному адміністративному (у розумінні судовому) процесу не варто. Ця діяльність не є процесуальною (у вищезазначеному розумінні), хоча і специфічна. Для її визначення можна запропонувати використання терміну – «процедурна», який останнім часом достатньо широко використовується вченими-адміністративістами (наприклад, роботи О. Кузьменко, О. Банчука, В. Тимошука, О. Лагоди, О. Миколенка, А. Школика та ін.). Діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо вчинення певних дій, які не пов'язані із правосуддям в адміністративних справах, цілком можна вважати процедурними. Їх характеристика повністю підпадає під визначення адміністративної процедури, яка підтримується більшістю вчених-адміністративістів (наприклад, А. Школиком [8, 123], В. Авер'яновим [9, 589] тощо). Більш того, В. Авер'янов уточнює свою позицію, що «якщо дії спрямовані на розгляд і вирішення конкретних адміністративних справ і прийняття індивідуальних адміністративних рішень (не пов'язані із правосуддям), цілком логічним є використання терміну «адміністративна процедура» [10, 589]. Цю діяльність потрібно відмежовувати від діяльності, пов'язаної із правосуддям в адміністративних справах, як за змістом, за суб'єктом, так і терміном, який би використовувався для назви кожної із них. Саме тому, для визначення правосуддя в адміністративних справах, яке здійснюється адміністративними судами, цілком логічним є використання терміну «адміністративне судочинство», для узагальненого порядку розгляду справ в судах (в т.ч. адміністративних) – адміністративний судовий процес, для визначення розгляду адміністративних справ суб'єктами публічної адміністрації – процедурна діяльність, а окремого різновиду такої діяльності – провадження. При цьому достатньо логічним є співвідношення адміністративних процедур і адміністративних проваджень як «загального і особливого», тобто в структурі адміністративної процедури виділяються адміністративні провадження, окремі види останніх. Ця позиція вже протягом певного часу обґрунтовується вченими-адміністративістами (наприклад, праці О. Бандурки, М. Тищенко, Р. Куйбіди, В. Шишкіна, В. Перепелюка, О. Пасенюка та ін.) [11, 174-175]. Окрім того, цілком логічно підтримати пропозицію щодо уточнення відповідного співвідношення за рахунок статичності та динаміки й визначити співвідношення адміністративної процедури та адміністративного провадження як «статики і динаміки», «моделі провадження» і «змістовного наповнення такої моделі» [12, 175]. Більше того, є теза про виключно позасудовий характер адміністративної процедури. Саме такий варіант термінології можна було б урахувати і в науково-дослідній діяльності з відповідного напрямку, а також у нормотворчій роботі, особливо в контексті завершальної стадії підготовки нових кодифікованих актів та кардинального оновлення правових засад діяльності суб'єктів адміністративно-процесуальної та процедурної діяльності. Поки що у вітчизняній адміністративно-правовій науці питання адміністративного процесу були і залишаються предметом гострої дискусії, спостерігається розмаїття підходів до дослідження феномену адміністративного процесу, що у свою чергу, сприяє появі нових концепцій його розуміння та багато варіативність адміністративно-правової термінології. Так, наприклад, В. Авер'янов пропонує розглядати адміністративний процес як «збірне

процесуальне явище» й виділяти три самостійні процесуальні інститути: інститут «внутрішньо організаційних» адміністративних проваджень, інститут сервісних адміністративних проваджень і інститут «юрисдикційних» адміністративних проваджень [13, 15; 14, 587]. С. Ківалов, Л. Біла-Тіунова пропонують виокремлювати судовий і позасудовий адміністративний процес [15, 13]. І. Голосніченко, дотримуючись найбільш широкого розуміння адміністративного процесу, пропонує розрізнати дві його частини – адміністративно-процедурну та адміністративно-юрисдикційну [16, 25; 17, 26-28]. В. Перепелюк запропонував звузити поняття адміністративного процесу до управлінського (лише діяльність суб'єктів публічної адміністрації) й використовувати поняття «управлінський адміністративний процес» та «адміністративне судочинство» як діяльність по розгляду адміністративних справ в адміністративних судах [18, 39-44]. Виключно розуміння адміністративного процесу як аналогу адміністративного судочинства є характерним для праць Ю. Педька [19, 99-103], В. Бевзенка, А. Комзюка, Р. Мельника [20, 53], В. Тимощука [21, 44]. Хоча останній, із посиланням на наукові роботи вчених-адміністративістів, авторських колективів, зокрема під керівництвом Авер'янова, припускає існування чотирьох якісно неоднорідних сфер процесуальної діяльності, урегульованої нормами адміністративного права, окрема: адміністративного судочинства, «управлінського» («позитивного») адміністративного процесу, «квазіюрисдикційного» адміністративного процесу та юрисдикційного адміністративного процесу [22, 44]. Саме вказівка на «адміністративний процес» є характерним для назви кожного різновиду процесуальної діяльності. Окрім того, В. Тимошук в узагальненому вигляді подає перелік існуючих вітчизняних концепцій адміністративного процесу – деліктної або юрисдикційно-деліктної, юрисдикційної, судочинської, адміністративно-юрисдикційної, управлінської, позитивно-управлінської, широкої. Висловлюються й дуже кардинальні позиції – стосовно реального не існування цілісного явища – «адміністративний процес», оскільки воно «нічого конструктивного в собі не містить й дублює відоме явище «правозастосування» [23, 42-43].

Аналогічним є стан справ і в зарубіжній адміністративно-правовій науці. Зокрема, у російській літературі можна зустріти обґрунтування існування «широкого» розуміння адміністративного процесу (наприклад, праці Д. Бахраха, Ю. Козлова, Ю. Тихомирова тощо), «вузького» розуміння (наприклад, праці Ю. Старілова та ін.). Щоправда, термін «адміністративний процес» вживається вченими-адміністративістами і першого, і другого напрямків дослідження. Узагальнений аналіз наявних джерел дозволяє все ж таки стверджувати про домінування т.з. «широкого підходу» до розуміння адміністративного процесу й використання терміна «адміністративний процес» в якості узагальнюючого. Щоправда, сучасні зміни в державотворчих процесах накладають певний відбиток на змістовне наповнення адміністративного процесу, урізноманітнення різновидів його складових. Так, наприклад, В. Сорокін виокремлює три види проваджень «єдиного адміністративного процесу»: правотворчі, правонадільчі (надавальні), правоохоронні [24, 354], О. Альохін, А. Кармолицький – провадження адміністративно-процедурної процесуальної діяльності із розподілом на неюрисдикційні та юрисдикційні [25, 431-432]. Такий стан справ є характерним і для молдовської адміністративно-правової науки. Так, наприклад, В. Гуцуляк та Е. Каморницька використовують термін – «адміністративно-процесуальна діяльність» як аналог адміністративного процесу й виокремлюють у її змісті – адміністративно-правотворчий, адміністративно- правонадільчий та адміністративно-юрисдикційний складові елементи [26, 13-15]. Отже, істотно дискусійним є доктринальне підґрунтя (у частині термінологічного ряду) для нормотворення стосовно засад адміністративно-процесуальної та адміністративно-процедурної діяльності, задля чого доцільним вбачається досягнення визначеності щодо використання різних термінів для характеристики різних, хоча і суміжних, правових явищ, у т.ч. й із урахуванням вимог часу, уникненням недоліків зарубіжного досвіду й акцентом на спрощеність, визначеність, усунення узагальнень, дублювань. Саме за таких умов можливим є досягнення позитивного результату нормотворення й правозастосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сорокин В.Д. Административно-процессуальное право: [учебник] / Валентин Дмитриевич Сорокин; [подгот. д.ю.н., проф. А.Н. Каплуновым]. – СПб: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр «Пресс», 2008. – 571 с.; Сорокин В.Д. Административный процесс и административно-процессуальное право / Валентин Дмитриевич Сорокин. – СПб: Изд-во Юридического института, 2002. – 474 с.

2. Салищева Н.Г. Проблемные вопросы административного процесса / Н.Г. Салищева // Административное право и административный процесс: актуальные вопросы. – М.: Юристъ, 2004. – С. 221–232; Административное право и административный процесс: актуальные вопросы / [отв. ред. Л.Л. Попов, М.С. Студеникина]. – М.: Юристъ, 2004. – 302 с.
3. Сорокин В.Д. Административно-процессуальное право: [учебник] / Валентин Дмитриевич Сорокин; [подгот. д.ю.н., проф. А.Н. Каплуновым]. – СПб: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр «Пресс», 2008. – 571 с.
4. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен / Валерій Костянтинів Колпаков; Національна академія внутрішніх справ України. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
5. Адміністративне право України: [підручник] / [за заг. ред. Т.О. Коломоєць]. – К.: Істина, 2009. – 480 с.
6. Адміністративне процесуальне (судове) право України: [підручник] / [за заг. ред. С.В. Ківалова]. – Одеса: Юридична література, 2007. – 312 с.
7. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України: навч. посібн. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с.
8. Школик А.М. Порівняльне адміністративне право: [навч. посібник для юрид. ф-ів та ф-ів міжнародних відносин] / Андрій Михайлович Школик. – Львів: ЗУКЦ, 2007. – 308 с.
9. Адміністративне судочинство України: [підручник] / [О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов та ін.]; [за заг. ред. О.М. Пасенюка]. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
10. Там само.
11. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права: [навч. посібник] / [за заг. ред. Р.О. Куйбіди, В.І. Шишкіна]. – К.: Старий світ, 2006. – 567 с.
12. Там само.
13. Коломоєць Т.О. Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі: питання теорії та практики / Т.О. Коломоєць, Р.О. Кукурудз. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2010. – 254 с.
14. Адміністративне судочинство України: [підручник] / О.М. Пасенюк (кер. авт. кол.), О.Н. Панченко, В.Б. Авер'янов та ін.]; [за заг. ред. О.М. Пасенюка]. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 672 с.
15. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України: [навч. посібн.] / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с.
16. Голосніченко І.П. Адміністративний процес: [навч. посіб.] / [за заг. ред. д.ю.н., проф. І.П. Голосніченка]. – К.: ГАН, 2003. – 256 с.
17. Голосніченко І.П. Проблеми адміністративного процесу на сучасному етапі розвитку української держави / І.П. Голосніченко // Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. – Одеса: Юридична література, 2003. – Вип. 19. – С. 26–28.
18. Перепелюк В.Г. Адміністративний процес: [навчальний посібник] / Володимир Григорович Перепелюк. – Чернівці.: Рута, 2003. – 367 с.
19. Педько Ю.С. Щодо розуміння адміністративного процесу / Ю.С. Педько // Актуальні проблеми держави і права. Збірник наукових праць. – Одеса: Юридична література, 2007. – Вип. 35. – С. 99–103.
20. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України: [навч. посібн.] / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с.
21. Тимошук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: монографія / Віктор Павлович Тимошук. – К.: «Конус-Ю», 2010. – 296 с.

22. Там само.
23. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / [за заг. ред. В.Б. Авер'янова]. – К.: Факт, 2003. – 384 с.
24. Сорокин В.Д. Административно-процессуальное право: [учебник] / Валентин Дмитриевич Сорокин; [подгот. д.ю.н., проф. А.Н. Каплуновым]. – СПб: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр «Пресс», 2008. – 571 с.
25. Алёхин А.П. Административное право России: [учебник] / А.П. Алёхин, А.А. Кармолицкий. – М.: Издательство «Зерцало», 2009— .—
Ч.1 – 2009. – 528 с.
26. Гуцуляк В. Административный процесс и административно-процессуальное право: состояние и перспективы их развития / В. Гуцуляк, Е. Комарницкая // Закон и жизнь. – 2009. – № 10 (215). – С. 9–23.

УДК 347.73(477):336.226.322:336.564.2

ПОРЯДОК НАДАНИЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЗА НОРМАМИ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Покатаєва О.В., д.е.н., доцент

Класичний приватний університет

У статті досліджено особливості надання податкових пільг вітчизняним платникам податку на додану вартість за нормами Податкового кодексу України. Встановлено ряд недоліків, що призводять до викривлення податкового середовища та створення дискримінаційних умов ведення підприємницької діяльності окремим суб'єктам господарювання. Для вирішення цієї проблеми запропоновано внесення змін до податкового законодавства.

Ключові слова: податок на додану вартість, платник податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку, податковий кредит, податкові пільги, норми законодавства.

Покатаєва О.В. ПОРЯДОК ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ НАЛОГОВЫХ ЛЬГОТ ПО НАЛОГУ НА ДОБАВЛЕННУЮ СТОИМОСТЬ ПО НОРМАМ НАЛОГОВОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ / Классический приватный университет, Украина

В статье исследованы особенности предоставления налоговых льгот отечественным плательщикам налога на добавленную стоимость по нормам Налогового кодекса Украины. Установлен ряд недостатков, приводящих к искажению налоговой среды и создания дискриминационных условий ведения предпринимательской деятельности отдельным субъектам хозяйствования. Для решения этой проблемы предложено внесение изменений в налоговое законодательство.

Ключевые слова: налог на добавленную стоимость, налогоплательщик, объект налогообложения, база налогообложения, ставка налога, налоговый кредит, налоговые льготы, нормы законодательства.

Pokatayeva O.V. PROCEDURE POLICY WITH VAT FOR THE TAX CODE OF UKRAINE / Classical private university, Ukraine

The article explores the peculiarities of tax exemption to domestic taxable value added by the norms of the Tax Code of Ukraine. A number of shortcomings that lead to distortions of the tax environment and creating discriminatory conditions for individual business entities. To solve this problem proposed amendments to tax laws.

Key words: value added tax, a taxpayer, the object of taxation, tax base, tax rate, tax credit, tax relief, legislation

Податкові пільги виконують важливу роль для розвитку національної економіки, їх призначення зводиться до стимулювання підприємницької діяльності та економічних процесів, які можуть позитивно вплинути на економічне зростання: зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, підвищення ступеня ділової активності суб'єктів господарювання тощо. Але на сьогодні система надання пільг стала однією з проблем української системи оподаткування майже за всіма податками, у тому числі і податку на додану вартість.